List 34.

NOVICE

Tečaj XLIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 25. avgusta 1886.

Obseg: Prodaja svežega mleka. — Pravi čas za zimsko setev. — Napreganje mladih žebet. — Rabarbara; Rheum. — Kaj naj bi se v naši domovini pri ljudskem šolstvu sploh koristno in praktično spremenilo? (Dalje.) — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zopet enkrat Lienbacher. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prodaja svežega mleka.

Najlože se spravi mleko v denar, ako ga zamoremo prodati koj svežega izpod krave. Koder je taka prilika dana, bode moral umni gospodar vedno tako porabo mleka mimo vseh druzih vpeljati, kajti s prodajo svežega mleka je najmanj stroškov in opravil sklenjenih ter ob enem tudi najboljši denarni vspeh. Sicer je prodaja mleka uže v hlevu ali na domu redkokrat mogoča; v največ slučajih treba je mleko ali v mesto ali pa na železnico voziti. Prepeljevanje mleka prouzroči pa mnogo stroškov, bodi-si zaradi vožnje same ali pa zaradi potrebnih posod. Pri nas v slovenskih pokrajinah prodaja mleka v veče daljave ni nikodar v navadi, a dá se na korist živinorejcem še mnogo o tej zadevi storiti. Kranjski posestniki, kateri bivajo blizu in ob železnici, bi delali lahko združeni v mlekarske zadruge s pošiljanjem mleka v Trst, Reko, Pulj itd. najlepše dobičke. Daljava do Trsta je primerno le majhna, vsaj dohaja celó iz Českega mleko na Dunaj, in mleko na Dunaji je ceneje, kot v Trstu. Pošteno ravnanje in zdravo mleko bi se v tih krajih kmalu ceno pridobilo. Podrobneje misli o tem predmetu prijavil je v tem listu ravnokar gosp. Fr. Povše v članku „Mlekarske zadruge“, zato zdi se mi umestno o pošiljatvi mleka nekaj spregovoriti.

Mlekarju mora biti na tem ležeče, da pride mleko kupcu zdravo in dobro obdržano v roke, on mora vse storiti, kar je potrebno v to svrho. Važno je hlajenje mleka, v vročem poletnem času pa neobhodno potrebno. Ko je mleko shlajeno, sme se še le pričeti s pošiljanjem. Posode za pošiljanje mleka so ali iz lesa ali iz pločevine; zadnje imajo na vsak način prednost, posebno pri pošiljanji po železnici. Vse posode, ki se za to rabijo, morajo biti tako narejene, da se dajo dobro zamašiti, tako, da ne more zrak k mleku dohajati, pa tudi ne mleko se izlivati.

Vsem tem tirjatvam zadostuje iz jeklene pločevine izdelana posoda Fleischmannova. Cela posoda narejena je iz pocinjene, jeklene pločevine. Dno posode ne stojí na tleh, ampak na močnem, spodnjem obroču. Pokrov je na poseben način narejen, ter ima podlago iz kavčuka. Za ta pokrov ima izumitelj patent. — Izmikanje mleka iz te posode zavaruje se s ključavnico ali pa s pečatom Omeniti je še, da ima posoda zaradi trdnosti še primerno število obročev. Taka posoda za pošiljanje mleka dobi se pri Kleiner & Fleischmannu v Mödlingu z ozirom na velikost od 8 do 50 litrov za 3 gold. 75 kr. do 12 gold. 50 kr. Dobiti se zamore tudi ravno tam za to posodo primerno cedilce.

V vročem poletnem času je zelo priporočljivo, ako imaš kaj ledú na razpolaganje, da vtakneš v gori omenjene posode posodico z ledom napolnjeno. Taka posodica stane 2—3 gold.

Izvrstne Fleischmannove posode se tako-le rabijo: Pokrov, v katere je udelana posodica z lesom, natakne se na napolnjeno posodo. Potem se napolni posodica z ledom ter ravno tako zapré. Priporočljivo je mlečne posode pri vožnji na železnico pokriti s kako mokro odejo (kocem), da jih tako obvarujemo pred vročim solncem ali zgretim zrakom.

Skušnja, katero so s temi posodami naredili, se je kaj dobro obnesla. Napolnili so dve posodi, ki ste držali po 25 litrov z mlekom, v eno so dali posodico z ledom, v drugo pa ne. Postavili so posodi skoz 6 ur v zrak, ki je imel 25 stopinj toplote. Mleko, ki je bilo poprej shlajeno na 6 stopinj, je imelo čez 6 ur v posodi z ledom 11 stopinj, v posodi brez ledu pa skoraj 19 stopinj. Vspeh se vé da je še boljši, če so posode tako zavarovane, kakor zgoraj rečeno.

Vsaka posoda, ki se rabi za pošiljanje mleka, mora se pri vsaki porabi takoj temeljito osnažiti. Pri posodah iz pločevine zadostuje, da jih enkrat osnažimo v vroči, sè sodo (pepeliko) nekoliko pomešani vodi, potem se splaknejo in na prepihu posušé. Več skrbi treba je imeti z leseno posodo, posebno poleti. Te posode zamorejo se le z apnom dobro osnažiti; pusté se nekaj časa ležati v apneni vodi, potem se v čisti vodi operó in na zraku dobro presušé.

Posode z mlekom, koje se na železnico dajo, morajo imeti vedno razločno pisan naslov. Izplača se dostikrat kmetovalcu namestu mleka smetano pošiljati; pri tacem pošiljanji velja vse ono, kar je o mleku povedanega.

K. K. ZEITUNGS-STEMPEL 640

Priprave k zimski setvi.

Žito je uže požeto in veselo se uže razlega pôk cepca, kmetovalec pa mora iz nova misliti na setev, od katere je odvisna žetev prihodnjega leta, kajti kakoršna setev, taka žetev,

V mrzlejih pokrajinah treba je pričeti s pripravami za zimsko setev uže meseca avgusta, kajti v prvi polovici meseca septembra mora v tacih krajih biti seme pod zemljo. V pokrajinah s toplejim podnebjem se ve da ima kmetovalec več časa in zato tudi ložej oskrbi pravilno setev, on še lahko seje ozimno žito na pozni krompir ali peso, da je le setev do novembra končana. Vspešno pridelovanje ozimnega žita pa zahteva od kmetovalca dobro znanje vseh razmer, pod katerimi ozimno žito dobro raste.

Ozimna pšenica najbolje stori v gorkejših legah V mrzlih legah pozno zori ter rada rujava postane in vsled tega slabo slamo in lahko zrnje dá. Pšenica ljubi težko zemljo, posebno če ni mokrotna in če ima dovolj apna v sebi. Peščena zemlja, koja se spomladi kmalu izsuši, ni za pšenico. Na peščeni zemlji, katera ima nekoliko apna in gline, pa pšenica še precoj dobro vspeva, a mora dovolj humusa (puhlice ali prsti biti v njej, kateri vlažnost pridržuje.

Ozimna rž ni tako izbirčna kot pšenica. Ona prenese mrzleje podnebje in dolge ter hude zime, škodi ji pa sneg. ki pade na nezmrznene tla bolj kot pa pšenici. Tudi hitreje se zaduši rž pod globoko sneženo odejo, kot pa pšenica. Na notranjskih hribih videl sem lansko leto kopati v sneg luknje po nekaj metrov narazen z namenom, zrak do žita pripraviti. Koliko to koristi, ni mi znano.

Rž imenujemo rastlino peščene zemlje, kajti ona še zadostno rodi na suhi peščeni zemlji, na katere bi druga rastlina ne vspevala. Na apneni glinasti zemlji in na črni ilovnati zemlji, ki ni premokra, rž najbolje obrodi. Težka ilovica pa rži ni všeč.

Na kake rastline naj sledi zimsko žito.

Ako pustimo zimsko žito slediti na pravo rastlino ter njivo tudi primerno obdelamo, dosegli bodemo dobre pridelke celó na njivah, ki niso sicer kaj posebno ugodne za tako žito. Vezni in godni stan zemlje, kakor ga zahteva pšenica, zamoremo celó na rahli zemlji doseči, ako pred pšenico obdelujemo rastlino, katera zemljo veže. Za to so posebno dobre rastline, na katere naj pšenica sledi: detelja, lucerna, esparseta, mešanica iz trave in detelje. Po detelji in lucerni zadostuje jedna brazda, ako je dovelj vlažnosti, da je zemlja godna ter da se dá z brano zdrobiti. Zaledinjeno njivo treba je pa poprej sprašiti in potem vnovič preorati, da postane godna.

Na težkih zemljah so rastline, katere njivo očistijo in zemljo rahlo ter godno storijo, sledeče: goršica, lan, konoplje, bob itd. Na težkih zemljah v gorkih pokrajinah veljajo za precej dobre rastline pred pšenico grah, pesa, med tem ko krompir ni dober, ker zemljo preveč zrahlja. Na rahlih zemljah je ugodneje sejati na goršico, grah, zeleno grahoro itd. rž, ker ta daje boljši pridelek kot pa pšenica. Rrž sejati na krompir je priporočljivo k večjemu na peščeni zemlji, ker se ne posede, a krompir mora biti pravočasno pokopan, da se rž zamore dobro razrasti. V mrzlih krajih je sploh bolje sejati po okopovalnih rastlinah aro rž in ječmen, za katere so te rastline najbolje sprednice, kajti ozimina dá na taki njivi tako le polovico pridelka.

Pravi čas za zimsko setev.

Pravi čas za zimsko setev ravna se po podnebji, to je, po krajevni toploti, ker setev mora biti vedno toliko zgodno izvršena, da se mlade rastline dovelj okrepijo, predno pride zima. Zgodnja setev je v mrzlih krajih tembolje priporočljiva, ker dobro razrastene rastline tem ložej prenesejo hudi zimski mraz in veliko mokroto, sledeča kratka in mrzla spomlad jih pa tudi potem ne ovira preveč v njih rašči.

V mrzlih krajih sejejo rž pred pšenico, ker se mora rž uže v jeseni dovelj zarasti. V toplejih krajih se pa včasih rž v jeseni tako močno razraste, da se poleže, čemur se pa dá pomagati s tem, da popustimo tako rž pravilno z ovcami popasti. Šentjanževa ali gorska rž pa mora biti zgodaj sejana, če jo hočemo še v jeseni enkrat za krmo požeti.

Splošne je zgodneja zimska setev bolja, ker kmetovalec ni toliko odvisen od spreminljivega zimskega in spomladanskega vremena, koji kmetovalca tolikokrat vara, zraven tega pa kmetovalec pri zgodnji setvi ložej zadene pravi čas za setev in ložej vjame pravo vlažnost in godnost zemlje.

Napreganje mladih žebet.

Mnogo prav lepih konj izdelajo in skvarijo uže pred petim letom, ki je vendar tista doba, v kateri bi z ozirom na zakone prirode imeli žebeta začeti za delo napregati. Prerano, včasih uže po drugem leti, jih napregajo in za trdno delo rabijo; ne rečem, da bi to bilo zeló napačno. Vendar rabiti bi se imelo dveletno žebe le za lahka opravila in ozirati vselej, kolikor zamore prenašati, sicer je prezgodnje napreganje silno škodljvo, posebno če so žrebeta podkovana in ceste trde. Rabiti bi se smela nepodkovana in v mehkem svetu. Navadno se prepuščajo hlapcem, kedar je na polji delo. Ti včasi nič ne marajo za pravo korist gospodarjevo in ravnajo z živino brezobzirno. Včasi pa še pri najboljši volji škodujejo, ker mlada žival sem in tje vleče, se napehja po nepotrebnem, strudi in speha ter naposled postane plašljiva in zmotena.

Ni čuda toraj, ako take živali dobijo raznih bolezni precej, ko so dalje časa rabile se za delo, na priliko, mehur na kolenu, bramor, otiske itd. Konjerejstvo navadno ostaja brezvspešno, kjer žebeta pred 5. letom napregajo za trdno delo. Bolje storijo tisti konjerejci, kateri žebetom do 5. leta prizanašajo ter na dobre pašnike s suhimi tlami gonijo. Živina lepo vzraste, kosti so močne, ter se ni bati, da bi se kmalu kakošna bolezen prijela.

Prav neumno je, če kdo svoje lepo žrebe žene k vaškemu kovaču, ki rog prireže, da konjskemu kopitu skoraj nič ni podoben več. Vsak razumen človek bi vendar znati moral, da se mlad konj ne sme podkovati, dokler niso kopita popolnem dorastla. Kopito raste z živinčetom vred. Kako pa hoče rasti, če mu železo brani. Kopito se skazi in ves konj je skvarjen. Ugovarjajo, češ, da konje za dirke uže v drugem letu podkavajo. To je resnično, vendar takošne konje zeló drugače vzrejajo in mnogi izmed njih imajo skvarjene noge, postanejo hromi in se zgrudijo časih hipoma na tla.

Dostikrat sem gledal, kako so kočijaži neusmiljeno z biči udrihali po mladih konjih, pa ti niso ubo-

gali. Takov človek ne vé celó nič, kako moramo s konji potrpljenje imeti pri poduku in vajah. Videl sem, kako so žebeta morala dolgo in trdno delati, zatem naglo zobati krmo, in predno je prebavljanje pričelo, bila so zopet vprežena. Kdo se bode tukaj čudil, ako uboge živali kóliko dobijo? Zopet drugod sem opazoval, kako so konji prehladno vodo pili, a zatem bili v hlev postavljeni, da se jih je vnetica morala lotiti.

Žebeta na težavno delo siliti podobno je, otroke v fabrike delat goniti. Sedaj so slednje uravnali po postavah. Dobro bilo bi tudi, ko bi zabranjeno bilo, žebeta pred četrtim letom napregati. Živini bi se prizaneslo z mnogim trpljenjem in konjerejstvo bi znatno napredovalo. Veliko bolezni, deloma znotranjih, če niso podedovane, prihaja od pretežkega in preranega napreganja. Fabriški delavci dobijo največ posebnih bolezni v fabrikah. Podobne učinke nareja pri konjih lakomnost, neumnost in surovost ljudi.

Zatorej je velike važnosti, žebetom določevati pravi čas, kedaj so dovolj močna za vpreganje tako, da jim ne škoduje. Povprek moremo reči, da kaže žebe tedaj napreči, kedar je zadosti dorastlo, torej navadno po dogotovljenem petem letu. To je najboljša, najbolj gotova pot mogoče popolnega, izvrstnega konja vzrediti. Taki konji ostanejo, se vé, če kaka nesreča vmes ne pride, krepki in zdravi do pozne starosti, med tem, ko prerano vpreženi tudi zgodaj oslabijo.

Tako kažejo vspehi, katerim pa draga klaja precej na vrednosti vzame. Pet let žebe rediti, pa sicer nič haska od njega imeti, to je precej drago, tudi ondi, kjer cena krmi ni previsoka. Žebe mora torej uže veliko vredno biti, ako hočemo, da nam krmo povrne. To velja o konjih izvrstnega, žlahtnega plemena, če je za-nje kupcev dovolj, torej zlasti o konjih za ježo in v razkošne svrhe.

Drugače je pri konjih manjše vrednosti, za katere kupci ne ponujajo velikih svot. Tukaj kaže žebeta že v četrtem, vendar ne pred $3^1/_2$ letom napregati, zlasti za opravila na kmetijah, se vé opazno, nikoli preveč, nikdar tako, da bi konj moral rabiti vso svojo moč, ampak polagoma, zmiraj več, do polovice ali tri četrtinke. Tako vsaj nekaj stroškov za krmo odslužijo in se lepo urijo in v delovanji vadijo. Konji bodo tako bolj zdravi in lepše rastli, ako jim se obilno še polaga. Iz tega vzroka tudi žlahna žebeta kaže lahko napregati in od četrtega leta naprej jim lahke jezdece na hrbet posajati. Vendar jezdariti jih ne smejo nikoli dajati do utrujenja.

Program

o delitvi premij v denarji in priznanskih diplom za kobile in žebice, katera se bode vršila na Kranjskem leta 1886.

Na Kranjskem se bode za leto 1886. vršila delitev državnih premij v srebernih svetinjah, kakor tudi delitev priznanskih diplom: a) za kobile z žrebetom, b) za mlade, to je, 3- do 4letne kobile, c) za 1- in 2letne žebice v naslednjih petih konkurznih postajah, ki so imenovane spodaj:

V Radovljici za politični okraj: Radovljica 1. dné septembra;

v Kranji za politična okraja: Kranj in Kamnik 2. dné septembra;

v Ribnici za politični okraj: Kočevje 4. dné septembra;

na Vrhniki za politične okraje: Litija, ljubljanska okolica, Logatec, Postojina in mesto Ljubljana 6. dné septembra;

v Št. Jarneji za politične okraje: Krško, Rudolfovo in Črnomelj 9. dné septembra.

V vsaki konkurzni postaji se začne delitev premij imenovane dni ob 9. uri dopoludne.

Za delitev premij veljajo sledeče uredbe, uravnane po pravilih, v tem oziru veljavnih, s privolitvijo c. kr. ministerstva za poljedelstvo z ozirom na posebne razmere te dežele.

Kobilam z žrebetom, mladim kobilam in žrebicam, ki smejo za premije prositi, delilo se bode v vsaki konkurzni postaji od premijske komisije:

a) kobilam z žrebetom, ki še sesa, eno darilo po 40 gold., eno darilo po 25 gold., v Kranji in v Radoljici eno darilo, v ostalih konkurznih postajah dve darili po 20 gold., in naposled po vseh postajah po eno darilo po 15 gold., potem 2 sreberni svetinji;
b) mladim kobilam eno darilo po 30 gold., eno darilo po 20 gold., eno darilo po 15 gold., potem dve sreberni svetinji;
c) mladim kobilam v Št Jarneji štiri darila po 10 gold. in dve sreberni svetinji, v vseh druzih postajah po tri darila v znesku 10 gold. in dve sreberni svetinji.

Skupaj 1045 gold. in 30 srebernih svetinj.

Posestniki triletnih za pleme sposobnih žebcev se pozivajo, naj jih o priliki premiranja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se popišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti.

Premijska komisija ima tudi pravico, vis. c. kr. ministerstvu za poljedelstvo nasvetovati dopuščene privatne žebce za podporo.

Vsak, kateremu se je za izrejenega konja prisodila premija, mora podpisati reverz, v katerem se zaveže, da tega konja po delitvi premij obdrži še eno leto, in da povrne prejeto premijo v denarjih brez vsakega ugovora, če ne bi ostal pri tem mož-beseda.

Od c. kr. deželne vlade za Kranjsko
v Ljubljani 1. dné junija 1886.

C. kr. deželni predsednik:
Baron Winkler s. r.

Natoroznanske stvari.

Rabarbara; Rheum.

Ta koristna rastlina je, kolikor je meni znano, v naši mili domovini še toliko kot popolno nepoznana tujka. Rabarbara prišteva se med kolenčaste steblovce. Ob koreničnem vratu razvija na krepkih, mesnato-sočnih pecljih široko in veliko perje, ki je onemu od lepija zeló podobno; le na obeh straném je gladko in temnozeleno med tem, ko je lepijevo belkasto-sivo in nekako kosmato. Rabarbarine korenine, katere rabijo se tudi v zdravilstvu in se morejo dobro prodati, so zeló vstrajne; surove so nekoliko nagrbane in po barvi rujavo-rumene. Prava domovina njena je Azija; iz Kitaja, Tibeta in Napela prenešena bila je o svojem času tudi v Evropi, kjer se na Francoskem, Angleškem, Nemškem in tudi v Avstriji zavoljo zdravilnih korenin in užitnih pecljev njenih goji; peclji njeni dajó na prav lahak način pripravljeni za staro in mlado jako okusno, lahko prebavljivo in zdravo jed ali prikuho. Brez te koristne rast-

line, katero so ljudje uže pred več nego 270 leti po bližje spoznali, bi ne smela nobena hiša biti.

Izgojevanje rabarbare je prav lahko in priprosto; ne zahteva nobenega posebnega truda in težave, a se dotičniku tudi na malem prostoru prav dobro in obilno splačuje. Globoka, krepka, nekoliko bolj vlažna nego suha zemlja rabarbari najbolje ugaja. Da se posebno krepki in okusni ter po 40 do 60 centimetrov dolgi peclji, ki v obsežku od 18 do 20 centimetrov merijo, izgojé, zahteva rabarbara poleg dobre in globoko prerahljane zemlje tudi še gorke, zavetne in brezsenčnate lege. Nekoliko rabarbarinih sadik posajenih na primernih krajih v prihišnem (zelenjadnem) vrtu nudi gospodinji med pomladjo in poletjem priliko, da more družini svoji za spremembo različnih in okusnih prekuh pripravljati in dajati.

Pregosti nasad rabarbari nikakor ne ugaja; rastlina od rastline naj bode 1 do $1^1/_4$ metra druga od druge oddaljena. Vsako pomlad mora se okolo rabarbarineh rastlin primerna množina dobrega in mastnega gnoja podkopati, sicer bili bi listni peclji od leta do leta šibkeji, bolj pusti in vitrasti ter tudi slabeji gledé okusa svojega. Ko se je rabarbara uže dobro ukoreninila, prične razvijati obilnih nastavkov za visoka cvetna stebla; ti nastavki morajo se prec sproti skrbno in popolno z ostrim nožem pri polti odstranjevati, ker bi sicer, če bi se rasti pustili, celo rastlino gledé razvoja njenega zeló oslabili.

Ako rabarbari v prvem letu nasada njenega privoščimo zadosta potrebne vlage, jo pozneje pošteno gojimo in ji pravilno gnojimo ter cvetne nastavke sproti odstranjujemo, nam bode taista skoz celih 20 let sporedno dajala in rodila obilo okusnih pecljev za zdravo hrano. Najdebelejše listne peclje daje rabarbara nekaterih novejših vrst, kakor: „Linnaus“, „Prima Donna“, „Johnstons“ in „St. Martins“. Najbolj razširjene in tudi najpriljubljenejše so pa dan današnji sledeče starejše rabarbarine sorte: „Queen Victoria“ in „Rayal Albert“, dalje „Freetons scarlet“ in „Marshals early scarlet“; zadnje imenovani vrsti ali sorti dajete bolj tanke peclje, kateri so pa po koži in mesu svojem lepo rudeči in so zavoljo neke prijetno-milobne in hladilne kisline, ki jo v sebi hranijo, tudi jako okusni.

Ob pomladi moremo rabarbaro tudi nekoliko prisiliti, da nam preje okusnih pecljev razvije in donese. To dosežemo pa s tem, da posamezne rastline ali pa tudi cele vrste s zadosto dolgimi, širokimi in visokimi zabojčeki pokrijemo ter te zabojčeke potem z gorkim konjskim gnojem od vseh strani primerno obdano in pokrijemo. Listni peclji se pod tem z gnojem obloženimi zabojčeki prav hitro razvijajo in brzo rastó; ob enem postanejo tudi lepo rumenkasto-bledi, so izredno-mehki, a po okusu pa jako fini.

Kako da se rabarbarini peclji v okusno in zdravo jed priredijo, znan mi je le en sam način, katerega sem izvedel leta 1868. od pokojnega župnika gospoda Lovro Pintarja na Breznici, slovečega in učenega sadjerejca, kateri bil je takrat tudi deželni in državni poslanec. Je pa sledeči: „Doraščeno in popolnoma razvito perje se s peclji vred z ostrim nožem tikoma ob koreničnem vratu poreže; perje se potem ob zgornjem koncu peclja popolnoma odstrani in živini ali pa prešičem poklade, a peclji sami se pa na kratke (3 do 4 centimetre dolge) kosce zrežejo in potem v vodi do čistega operejo ter na cedilu ali pa na situ ocedé. Ti kosci denejo se potem v zadosta velik pisker kropa, da par trenutkov povró; ko se pa koščeki v kropu prezati pričnó, vlije in strese se vse skupaj polagoma v čisto rešeto ali pa zadosta veliko cedilo, da se krop odcedi in popolnoma odteče. Tako kuhani koščeki rabarbarinih pecljev denejo se potem v pripravno skledo, se potresejo dobro z zdrobljenim sladkorom in poštupajo nekoliko z zmletim cimetom. Vse to polije se potem še nekoliko z dobrim vinom ter se na lahko premeša in okusna jed je zgotovljena.

Vsa ta procedura, da so bili rabarbarini peclji še na vrtu (ako bil je krop pripravljen) in tudi uže na mizi, ne traja še celi četrt ure ne.

Opomniti mi je le še to, da se morejo in smejo rabarbarini peclji med letom raz rastline tolikokrat porezati, kolikokrat so se na njih s perjem vred bili popolnoma razvili in dorastli.

Prav zeló me bode veselilo, ako sem s temi svojimi vrsticami mogel tudi kakemu vrlemu napredujaku med priprostim ljudstvom na deželi kaj koristnega svetovati; uže samo s tem bil bi moj pošteni namen tudi popolno dosežen.

M. Rant.

Šolske stvari.

Kaj naj bi se v naši domovini pri ljudskem šolstvu sploh koristno in praktično spremenilo?

(Dalje.)

3. Mir, edinost in sloga med šolskimi občinci in učiteljstvom je brezpogojno potrebna reč, ako hočemo tudi pri poduku v šoli koristnega in zaželjenega napredka pričakovati. Tudi v tem obziru nismo s šolsko upravo tam, kjer bi prav za prav biti morali. V pojasnilo samo nekaj malega. Krajnim šolskim svetom je med drugim osobito tudi zato skrbeti, da se ohranijo šolska poslopja vedno v dobrem stanu, da so šolske sobe s potrebno in praktično opravo preskrbljene, ter da šole vse potrebne postavno predpisane učne pripomočke dobe. Soodgovornost za vse to naklada se pa po drugi strani tudi učiteljem šolskim voditeljem, kar je pa za taiste jako kočljiva stvar. Ako učitelj svoje dolžnosti gledé poduka v šoli, šolskega reda in discipline strogo v smislu postave vestno spolnuje, se uže samo s tem roditeljem, osobito unemarnem, dostakratov hudo zameri, če je pa tu in tam še primoran tudi gledé popravil na šolskem poslopji, gledé naprave potrobne šolske oprave in preskrbitve še pomanjkujočih, postavno predpisanih učnih pripomočkov pri krajnem šolskem svetu moledovati, pride pogostoma v splošno nasprotje z celo šolsko občino, kar potem na vse strani prav britko občuti. — Popreje mirno, zadovoljno življenje in splošna sloga spremeni se v črtenje, sovraštvo, klubovanje, neslogo in upor, kar je neobhodna posledica in vir zavratnim in lažnjivim tožoam ter drugim zlobnim napadom od strani take šolske občine na vestnega spolnjevalca dolžnosti svojih v težavnem poklicu. Takih nepridiprav slučajev se po mili domovini pod sedanjo šolsko upravo menda v nobenem šolskem okraju ne manjka. — Žalostno, a istinito! Se ve da, ko bili bi vsi krajni šolski sveti po deželi zgolj iz pravih za šolo resnično vnetih mož sestavljeni, bilo bi v tem obziru vse drugače, nego je tako.

Tudi ta ravno omenjena „nepridiprav“ zadeva dá se prav lahko in hitro odstraniti in popolno odpraviti. Kedar gosp. c. kr. okrajni šolski nadzornik šole svojega okraja nadzoruje, naj se med drugim tudi še o tem prepriča, kar se pri šoli gledé predpisanih učnih pripomočkov, šolske oprave in druzega pomanjkljivega nahaja; vse to naj si zabilježi ter c. kr. okrajnemu šolskemu svetu naznani. Ta naj pa potem vnemarne krajne šolske

svete, če bi drugače ne šlo, tudi s kaznijo primora, da šolo svojega kraja na vse strani v red spravijo. Pot ta je najkrajša in vodi tudi hitro do zaželenega cilja, ne da bi si učiteljstvo srd in sovraštvo šolske občine na glavo nakopalo.

4. Kolikor bolj so šolski dnevi sporedno-skupni, toliko več koristnega dá se v šoli s podukom doseči. Po sedanjih določilih in naredbah sta med celim šolskim letom dva šolska dneva, katera sta osobito po šolah na deželi gledé napredka pri poduku toliko, kot popolnoma zgubljena. Ta dneva sta: prva sreda po veliki noči in pa prva sreda po binkoštih. Ako se hoče, da bi ta dneva na šolskem polji tudi v resnici koristnega sadu donašala, naj bi se v prihodnje kot šolska dneva popolno opustila. Poduk (učna tvarina), kateri je po šolah na deželi za imenovani „suhi sredi“ predpisan, naj bi se nadomestil pa uže veliko sredo in na binkoštno soboto, ob katerih dnevih, trdim iz lastne skušnje, je šola še prav dobro obiskovana med tem, ko ima učitelj prvo sredo po veliki noči in prvo sredo po binkoštih v šoli navadno le s praznimi šolskimi klopmi opraviti.

5. „Vsak delavec vreden je svojega plačila.“ Z novo šolsko upravo smo ljudski učitelji sploh dobro tepeni. Po eni strani nas je pri velikih počitnicah za celega pol meseca prikrajšala, a po drugi pa nam vsak dan po 1 do 2 uri več rednega podučevanja v šoli naložila. Proti temu večpodučevanju na dan mi iz praktičnega stališča osobito tam, kjer je šolski poduk razdeljen, ni kaj ugovarjati; a gledé velikih počitnic moram pa kratko opombico ziniti.

Ako se učenci srednjih, kakor tudi oni mestnih ljudskih šol v glavnem mestu dežele — Ljubljani — s svojimi profesorji in učitelji dvomesečnih velikih počitnic veselé in radujejo, zakaj neki bi se tega tudi ljudskim učiteljem in učencem po šolah na deželi ne privoščilo? Istino trdim, ako pravim, da so ti zadnje imenovani v primeri s prvimi na več strani bolj z delom obloženi in s trudom obdani. Osobito poletne mesece stariši svoje šolske otroke po deželi izvan šole pri svojih kmetskih delih in drugih lahkejih opravilih skoraj neprestano rabijo. Ako pa otrok ves truden, zdelan in od solnca preparjen v šolo pride, ne more se od njega zahtevati, da bi se po vrhu vse te muke še kaj koristnega učil. Taki „štrapaci“ pa tudi na otroško zdravje, razvoj telesa in duha njegovega nikakor blagodejno uplivati ne morejo. V trudnem telesu je tudi duh onemogel in ni za nikakoršno posebno duševno delo sposoben.

(Konec prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dodatek k 32. listu „Novic“ stran 252. Trgovinska in obrtna zbornica po točki VI.)

Vsak trgovec vé, koliko nadležnega truda si mora naložiti, da dobi vsak dan potrebnega srebra za carino in kako zeló se dotični carinski uradnik muči, da celo vrsto različnega denarja sprejme in izdá. Vse to času ne več primerno in zeló mudno poslovanje bi na hip prenehalo, če bi se mogla carina plačevati po poštnih uradih z vložnicami v zlatu, da bi se 20 mark kot 10 gold. v zlatu, preračunjeno po kurzu prejšnjega dne, ali v bankovcih po povprečnem nadavku (ažijo) na zlato v prejšnjem meseci.

Po poštno-hranilničnem uradu na Dunaji dobi finančno ministerstvo vsaki dan poročilo o najvažnejših carinskih dohodkih in lahko vsako uro s tistimi razpolaga, da dobi efektivno zlato ter more tako ne malo vplivati na kurz valute ter se v bodoče ogniti valutni izgubi, katera je izkazana uže danes po številkah carinskih dohodkov v 1. tečaju 1885.

Predlog torej meri na to, naj zbornica blagovoli skleniti: „Naj se do vis. c. kr. finančnega ministerstva z opozorom na gorénje opazke stavi prošnja, naj se dovoli, da se v bodoče lahko vplačuje carina tudi s c. kr. državnimi bankovci po vsak mesec naznanjenem povprečnem kurzu nadavka (ažijo) na zlato, ali po prejšnjega dneva kurzu nemške državne marke, slednja s podstavo 20 mark = 10 gold., kakor tudi da se sme carina plačevati z vložnicami c. kr. poštno-hranilničnega urada za članove check- in Clearing-prometa; „dalje naj se pošlje prepis te prošnje na c. kr. trgovinsko ministerstvo, ker se tiče vplačevanja z vložnicami, konečno „se naprosijo druge slavne zbornice, da podpirajo to prošnjo z jednakimi koraki“.

Odsek meni, naj bi se opozarjanje na relacijo nemške državne marke k goldinarju v zlatu ne podpiralo, kar se je pri vpeljavi vplačevanja carine v zlatu kot podstava izvolil avstrijski osemgoldinarski denar v zlatu (20 frankov).

Dokler pa 20 frankov več velja nego 16 mark, bilo bi za državo zeló škodljivo, če bi dovolila vplačevanje carine na podstavi 50 krajcarjev = 1 marka in bila bi taka prošnja, katera meri na zmanjšanje carine za $1\frac{1}{2}\%$, pač brezvspešna.

Pač pa meni odsek, da se bode povsodi z veseljem pozdravljalo, če bi se carina mogla plačevati tudi s c. kr. državnimi bankovci po vsakomesečno naznanjenim povprečnim kurzom nadavka (ažijo) na zlato,

Kar pa se tiče plačevanja carine z vložnicami poštno-hranilničnega urada po dotičnem razširjenji check- in Clearing-prometa meni odsek, da se to ne more podpirati, ker bi tako postopanje zahtevalo več dni, predno bi dobil carinski urad carino plačano, prej pa blaga ne sme izročiti. Torej bi ta pravica imela le problematično vrednost. Iz teh razlogov predlaga odsek: „Slavna zbornica naj sklene podpirati prošnjo solnograške trgovinske in obrtne zbornice le v toliko, v kolikor se tiče plačevanja carine tudi s c. kr. državnimi bankovci po vsakomesečno naznanjenem povprečnem kurzu nadavka (ažijo) na zlato“

Predlog se sprejme.

VI. Gospod zbornični svetnik Iv. Perdan poroča o vlogi eksek. odbora splošnega shoda avstrijskih tovarnarjev likêrjev, spirituoz in octa na Dunaji. V tej vlogi tožijo, da se zdaj gori imenovane žgane pijače žgó, ne ga bi dotičnik imel za to pravico in bi plačeval davek. Ti pa spravljajo v promet slabo blago ter tako škodujejo opravičenim tovarnarjem. Zaradi tega so se zbrali v 1. in 2. dan marca 1885. leta na Dunaji zastopniki gori omenjenih tovarnarjev skoro iz vseh avstrijskih dežel ter da odpravijo vsaj najhujše nedostatke, in pri tem shodu se je sklenilo:

1. Pravica, da se smejo izdelovati spirituoze in ocet, more se v bodoče le doseči s posebno koncesijo, katero dá obrtno oblastvo pod posebnimi pogoji.

2. Obrtno-policijski in dohodarsko-uradni prigled, kateremu so zdaj podvrženi samo pravico imajoči izdelovatelji in prodajalci spirituoz, naj se razširi tudi na one obrtovalce, kateri prodajajo svoje brez pravice in brez obdačenja izdelane spiritove izdelke, ne da bi tudi pravico imeli prodajati jih.

3. Zdaj sicer le izimno nekaterim prebivalcem v posebnih krajih dovoljeno krošnjarstvo z octom naj se odpravi.

4. V interesu domače octne industrije naj se zdanja uvozna carina na zgoščeno octno kislino primerno poviša.

Eksekutivni odsek se je obrnil do kranjske trgovinske zbornice, naj bi to njegovo prošnjo pri vis. c. kr. trgovinskem ministerstvu podpirala.

Odsek je mnenja, da zbornica ne more podpirati omenjene prošnje, kajti če bi pravico, izdelavati spirituoze in ocet (kis, jesih), napravili v zmislu prošnje zavisno od koncesije, bi to pač pomenilo, da ta pravica postane monopol posamičnih. Na Kranjskem je v nekaterih letih več nego 4000 žganjarnic, katere iz sadja, grozdja, drožja, pivarskih odpadkov in jagod žgó žganje; dalje je več izdelovalcev likêrja in spirituoz. Ti bi morali vsi prositi dopustila (koncesije) ter toraj dokazati sposobnost za izdelovanje. Da bi bilo to zeló neprilično in da bi se število žganjarnic izdatno zmanjšalo, je lahko razvidno. Vsled tega bi tuji tovarnar žganja, ki uže zdaj v vinskih krajih z domačimi izdelovalci žganja tekmuje, to potem tem lažje storil.

Isto tako je z octom. Kako pa bi se mogel vršiti obrtno-policijski in dohodarsko-uradni prigled, izražajo se prosilci pač silno temno v dopisu do zbornice. Oni pač delajo na to, da bi trgovci, kramarji, gostilničarji, slaščičarji itd. ne smeli več izdelavati spirituoz, in če jih uže izdelujejo, naj si pridobijo dopustilo (koncesijo) in so podvrženi omenjenemu prigledu. To se pač za naše razmere ne more priporočati, ker v Kranjski ni istih razlogov, katere navajajo prosilci, sme se temveč trditi, da se škodljivejše še blago uvaža, nego se doma izdeluje.

Kar se tiče krošnjarstva z octom (kisom, jesihom), se opomni, da pač vedno bolj pojema in Kranjska sploh nima vzroka, tako prošnjo podpirati, ker dotični krošnjarji nikomur ne prouzročijo izdatne škode.

Gledé zgoščene octne kisline se omenja, da jo Kranjska pač malo porabi, da torej tudi izdelovanju acta ne škoduje.

Odsek je toraj mnenja, da zbornica nima vzroka, podpirati to prošnjo ter toraj predlaga, naj se o njej preide na dnevni red.

Predlog se sprejme.

Politične stvari.

Zopet enkrat Lienbacher.

V „Novicah“ smo uže večkrat imeli priliko spregovoriti o starem svedru Lienbacherju, in to počenši od one dobe, ko se je prav vsled njegovega vrtanja velik del nemških poslancev odcepil od grof Hohenwartovega kluba.

Osvetili smo tudi njegovo daljno postopanje, izrekoma ko je zapustil tudi Liechtensteinov klub in s svojimi „divjimi“ govori prav vodo na mlin obračal velikonemškim narodnjakom.

Ko se je vlansko leto zbral novoizvoljen državni zbor, sprejeli so Lienbacherja zopet v Lichtensteinov klub, brž ko ne v nadi, da so ga večletne skušnje vsaj toliko spametovale, da bo vedel, s čem koristi večini, s čem pa opoziciji državnega zbora.

Pa tudi nada Lichtensteinovega kluba se ni izpolnila, celó nasprotno. — V najvažnejše odseke, kakor jezikovni odsek in pa v odsek za pogodbo z Ogersko in pa v izvrševalni odbor desnice izvoljen porabil je Lienbacher v družbi z enako „nezadovoljnim“ Zallingerjem svojo bolj natančno podučenost o namenih desnice v to, da ji je toliko odločnejše nasprotoval. To je pokazal pri marsikateri manj pomenljivi priliki, izrekoma pa tedaj, ko se je bila velika bitka zarad carine od petroleja in pa zarad odpisovanja zemljiškega davka.

Posebno pri zadnjem vprašanji sta on in pa Zallinger zakrivila, da še sedaj nimamo postave, po kateri bi se za kmeta ugodnejše postopalo, ako mu vremenske nezgode poškodujejo ali uničujejo njegove poljske pridelke.

Koj pri oni priliki vršalo je hudo v vrstah vse državno-zborske večine in javno izrekalo se je čudenje, kako more mož, ki tako postopa, še dalje imeti prostor v 17torici — izvrševalnem odboru desnice.

Ker je bilo pa to tikoma pred pretrganjem državnega zbora, zadovolila se je državnozborska večina z zagotovilom, da v prihodnje vodstvo desnice gotovo ne bo trpelo izrečenega nasprotnika, kakoršnega se je brez prikrivanja razodel Jurij Lienbacher v svoji sredi. Prav odločno se je izrekalo, da Jurij neha biti ud Lichtensteinovega kluba, tako tudi zastopnik klubov v izvrševalnem odboru in govorilo se je tudi uže prav odločno, kedo mu bo naslednik.

Čas počitnic pa je porabil sveder Jurij v to, da je v svojem listu „Oesterr. Reichsbote“ izdelal politiko in delovanje svojih dosedanjih tovarišev — nemških konservativcev — tako, da so mu nemški liberalci kar navdušeni ploskali in se radovali tako izdatne pomoči iz nasprotnega tabora.

Na te napade je konečno tudi glasilo nemških konservativcev, dunajski „Vaterland“, odgovorilo z ojstrostjo, kakoršna se v tem listu prav redko kedaj nahaja. „Vaterland“ piše: Oni Lienbacherjevi članki napojeni so s sovražnostjo posebno zoper češki in poljski klub, pa tudi zoper vso desnico sploh. Zoper tako ravnanje ni treba braniti mož, ki so pri težavnih razmerah s hvalevredno požrtovalnostjo v boju zoper liberalno opozicijo dosedaj vspešno vodili obravnave. Liberalci še niso zoper nas nikdar s tako izdatno in obrekljivo srditostjo postopali, kakor sedaj — kedo? Osobe, ki se mislijo poklicane, ustanoviti skupno-avstrijsko, katoliško in konservativno stranko. Članki in pa prizadevanje lista „Oesterr. Reichsboten“ razširiti jih med katoliškim prebivalstvom silijo nas, v obrambo naše časti in pa časti naših somišljencev „zadnjakov“, kakor jih zasramljivo imenujejo, povzdigniti svoj glas. Pa ne samo zarad opravičenega tega častnega čutstva, temveč še bolj zato, ker se po omenjeni zlorabi časništva, visoki smoter, za katerega delati poslanec Lienbacher trdi, ne doseže, temveč nasprotno dosega njegova le zabraniti zamore.

V „vrsti člankov“ lista, kateri bi se po priporočilu Lienbacherjevem ne smel pogrešati v nobeni katoliški družini, uvidamo sramoto katoliškega časništva, in v osodepolnem razcepljenji, katero katoliškemu prebivalstvu po njih preti, škandal, kateri nasprotnike katoliške cerkve v Avstriji navdaja z škodoželjnostjo v škodo spoštovanja, katero ji pristaja.

Enako odločno obsoja tudi praška „Politika“ vnovič to škandalozno postopanje takega „katolika“ in takega nemškega konservativca in odločno zavrača rabulistiko bivšega „državnega“ pravdnika, ki člen XIX. ustanovnih postav tolmači tako, kakor bi sploh kdo mogel vtikati va-nj tudi nemščino kot državni jezik.

Lienbacher je tedaj veliko hujši kot Scharschmid, Herbst, Plener, Chlumecki in vsi drugi levičarski nasprotniki, ker kaj tacega še njih nobeden ni trdil in s predlogom Scharschmidovem so pokazali dosti jasno, da le postavnim potom želé v člen XIX. vpeljati nemščino kot državni jezik.

Politika obrača besede Lienbacherjeve: „nihče ne more dolgo biti zaveznik nasprotnikov svojega naroda, ne da bi zgubil zaupanje narodovo“ na njega samega, in na koncu izvrstnega članka z naslovom „Das Bieschen Lienbacher“ ponavlja odločno zahtevanje, da se Lienbacher izključi iz izvrševalnega odbora des-

nice ter izreka, da ne korist skupne stranke, temveč ozir na dostojnost zahteva, da izvršitev te sodbe začnejo nemški konservativci.

Gotovo je državnozborski večini v škodo, da se to ni uže zdavnej zgodilo.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — **Slovenščina na ljubljanskem učiteljišči.** Znano je, da se je pred nekaj leti vsled prizadevanja tukajšnjih merodajnih oblastev po ministerski naredbi na tukajšnem učiteljišči slovenščina vpeljala za nekoliko predmetov, ker je vsaj po vsem naravno, da morajo pripravniki, ki imajo v svojem prihodnjem poklicu podučevati zgolj slovenske učence s slovenskim učnim jezikom, v vseh predmetih imeti popolno spretnost in natanko znanje v slovenščini.

Omenjena ministerska naredba pa je deloma ostala na papirji, ker na pr. učitelj Linhart slovenščine ni zmožen, in kmetijstva, katero bi se imelo po ministerski naredbi podučevati slovensko, ni podučeval slovensko, ampak še dalje samo nemško.

Videti je, da ta nedostatnost vendar g. Linharta nekaj peče, ker bi se znal najti drug učitelj, bolj izveden v kmetijstvu, kateri bi znal ta predmet tudi slovensko podučevati. Zato menda si ta nemški gospod prizadeva, v svojem šolskem listu dokazati, kolika nesreča bi bila za pripravnike, ako bi se še nekaj predmetov učili v slovenščini. To dokazati prežvekava vse zdavnej premlajene fraze o zveličanosti nemščine.

Pa res ta boj je v resnici naperjen zoper prazne strahove, ker nemščine se imajo tudi naši pripravniki kolikor treba naučiti, akoravno se po pravici zahteva, da morajo slovenskim šolam namenjeni učitelji v prvi vrsti vse predmete slovenski dobro znati.

— **Močvirski odbor** zboroval je danes v sredo dne 25. avgusta ob 10. uri dopoludne v prostorih c. kr. kmetijske družbe pod predsedstvom gosp. načelnika Fr. Trtnika.

Prvomestnik naznanja:

a) Dopis c. kr. deželne vlade o stanji močvirskega zaklada koncem polletja 1886. leta, po tem znaša močvirski zaklad v gotovini — gold. 49½ kr.
v obligacijah . . . . . 76200 „ — „
v hranilnici naloženih . . 6120 „ — „
skupaj 82320 gold. 49½ kr.

b) dalje prečita: prošnjo posestnika žage na Bregu pri Borovnici Franca Švigelna, da bi se mu dovolilo proti odškodnini 200 gold., in povračilu vse prizadete škode pri svoji žagi zajeziti Borovnišico.

Ta prošnja, ki je v nasprotji z nameni delovanja močvirskega odbora, se odbije;

c) naznanilo c. kr. deželne vlade, po katerem ministerstvo poljedelstva naznanja, da bi se za 16. dan septembra sklicane enkete izvedencev zarad osušenja močvirja ne moglo vdeležiti, ker ima za to namenjeni kulturni inženir Markus od dne 16. septembra naprej 4 tedne posla v Tirolih pri vrejenji vodotoča reke Adiže.

Vsled tega naznanila sklene odbor, enketo preložiti do srede meseca oktobra, vendar pa na vso moč delati na to, da se še letos predloži deželnemu zboru kranjskemu načrt postave o skladanji svote za pokritje stroškov, tako, da bi se vsaj začetek znižanja vodotoča Ljubljanice storil od Udmata gori v letu 1887.

Odbornik dr. Poklukar potem naprosi gosp. načelnika, da naj bi on prevzel poročilo za enketo, ker ni gotovo, da bi bil sred oktobra v Ljubljani. Potem odbor v sklicano enketo voli gospode: Fr. Kotnik, dr. Jos. Kosler in M. Peruci.

— **Romarji naši Lourdski** vrnili so se domú včeraj. S Kranjske vdeležili so se romanja: prof. T. Zupan, župnika Krištofič in Peterlin, kaplana Golmajer in Ilovski, baronica Evel. Lazarini, dalje gosp. Viktorija Melcer, Ida Vrbančič, Ivana Strupi in Katarina Mulej. Skupaj vdeležilo se je tega potovanja na Božjo pot k Mariji Lourdski 581 Avstrijcev, med njimi 178 duhovnikov. (L. Z.)

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zadnjo nedeljo vrnil se je cesar z Gašteina nazaj v Schönbrunn pri Dunaji. Nadvojvoda Oton podal se je v Draždane k svoji nevesti princesinji Mariji Josipini Saksonski, kjer se ima po sedanjih dogovorih ženitovanje praznovati dne 3., 4. in 5. oktobra.

Cesaričina Štefanija zahvalila se je dunajskemu županu Uhl-u za voščila, izrečene ji povodom njenega rojstnega dneva.

Sicer pa tudi dunajski politični krogi z veliko pozornostjo spremljajo najnovejše dogodbe Bolgarske. Sploh se misli, da imajo Ruska, Nemška in Avstrija za ravno nastal slučaj gotovo dognane dogovore, vendar pa ni dvomiti, da izrekoma ogerski politični krogi nekako pisano gledajo očividen vspeh ruske politike na Bolgarskem, ker se potem narašča vpliv Ruske na Balkanu, in ker je Ruska rojen in zgodovinsk nasprotnik madjarskega početja — Slovanom vedno sovražnega.

Ogerska. — Zeló poparjeni so ogerski merodajni krogi zarad odpovedi, ki so jim došle iz nemških mest na vabilo, vdeležiti se zgodovinske svečanosti v Budapeštuu. — Uradni „Nemzet“ skuša svojo zadrego prikrivati z nekim modrovanjem o prijatelstvu in sovraštvu med narodi, v katerem skuša dokazati, da med Madjari in Nemci ni nasprotja v interesih, tedaj tudi nikakoršnega povoda za sovraštvo. — Madjari tedaj tudi dalje še ostanejo prijazni Nemcem, akoravno se je nekaj mestnih odbornikov izreklo Madjarom neprijazno. — Gospodje doli pri Budimu so ali se delajo zeló pozabljive, ako res ne vedó, da nikdar ne izgrešé prilike, s svojo napuhnjenostjo in nasilstvom pokazati se nasprotne vsem nemadjarskim narodom. Kar so vedno sejali, to začenjajo žeti.

Francoska. — Vojni minister ostane še dalje v vladi, toda ministerski predsednik dejal ga je v nekako varstvo iz prepovedjo, da ne sme brez vednosti ministerstva nikakoršnih pisem proglašati in ne podajati se na potovanje.

Zbornice snidejo se zopet krog 12. oktobra, budgetni odsek pričel bo svoje delovanje uže 15. septembra. — V političnih krogih razpravlja se živahno vprašanje o ustanovitvi velike zmerne republikanske stranke, do ustanovitve njene pa je videti še daleč.

Bolgarska. — Vse druge novice minulega tedna so nepomenljive memo onih, katere so nam došle to nedeljo in ponedeljek z Bolgarske. Kakor so vlansko leto dné 18. septembra vjeli, odstavili in čez mejo tirali Bolgari Izhodne Rumelije vélikega guvernerja Aleko Paša, ter izrekli združenje obeh bolgarskih dežela, ravno tako se je minulo soboto zgodilo bolgarskemu knezu Aleksandru. Ko je ogledaval trdnjavo Vidimsko, vjeli so ga, dejali v zapor, izrekli ga odstavljenega, mesto sedanje pa se je postavila druga začasna vlada, kateri na čelu sta Kara-

velov in Zankov. Kneza Aleksandra hočejo tirati do meje in ga spustiti nazaj v njegovo nemško domovino.

Važneja brzojavna poročila o tej zadevi se glasé:

S Carigrada dne 22. avgusta. Iz Sofije dohaja naznanilo, da sta Karavelov in Zankov, ko kneza tam ni bilo, ustanovila začasno vlado, da so kneza pri ogledovanji vojne v Vidinu vjeli in proglasili, da je odstavljen.

Carigrad dne 22. avgusta. Okrožnica Turške do njenih zastopnikov daje znanje o dogodbah s Sofije ter jim naroča pozvedati, kakošen vtis ta nepričakovana dogodba dela na vlasti.

Bukarešt dne 22. avg. Poluradni list „Vointza Nationale“ ima od Donave naznanilo, da je bil knez bolgarski včeraj odstavljen in da se je ustanovilo vladarstvo, v katerem so Karavelov, Zankov in drugi. V Vidinu je brod pripravljen, da kneza prepelje v Turn Severin. Ministerski predsednik Bratiano podal se je na grad Sinaia, kjer je ministerski svèt pod predsedstvom kraljevim.

Bukarešt dne 22. avgusta ob 8. uri 20 minut zvečer. Privatno poročilo s Sofije potrjuje, da je bil knez Aleksander po uporu na dvoru s pripomočjo vlade in vojaštva prisiljen, odpovedati se. Nekateri trdijo, da so kneza pripeljali na mejo, drugi, da je v Vidinu vjet. Z drugih mest bolgarskih ni nič naznanil. Začasna vlada dopustila je samo eno depešo, ki ji je bila po vsem povoljna, odposlati, vse druge depeše in pisma so ustavljene, celó potniki so bili na meji zadržani.

Bukarešt dne 23. avgusta. Bolgarska začasna vlada proglasila je oklic, v katerem je rečeno: knez je Bolgarski na bojišči velezaslužno deloval, v politiki pa se premalo oziral na to, da je Bolgarska slovanska država in na dobre razmere z Rusko, zato je postalo potrebno, odstaviti ga. Knez je v Lompalanki vjet, pa se ima prav kmalu spustiti in do meje spraviti.

Bukarešt dne 23. avgusta. „Agence Havas“ naznanja na podlagi privatnih poročil sledeče: Z ozirom na knezu ugodno javno mnenje proglaša začasna vlada imenik ministrov, v katerem so znana imena vseh strank. Imenovani so: Karavelov, Stambulov, Radoslavov, Manov, Magiarov, Veličkov, Stojlov, Zankov, Brunov, Grekov, Ikonomov, major Nikiforov in major Gruev; toda tako sostavljanje videti je prav nemogoče in samo zato namenjeno, da vpliva na javno mnenje. Posadka v Šumli je baje knezu ostala zvesta in noče pripoznati začasne vlade. — Ker se porazumljenje med začasno vlado in pa Rusko potrjuje, pobegnilo je nekoliko oseb na Rumunsko iz strahu pred posledicami ruskega vpliva, med temi nekdanji predsednik začasne izhodno rumelske vlade Stojanov in več ruskih nihilistov, ki so kot častniki bili poveljniki trem brodom bolgarske flotile. Po gotovih poročilih nastal je upor med tem, ko je knez ogledaval nastave okoli Slivnice in se hotel podati ogledavat vojno krog Vidina. Naznanilo, da bi se bil knez na brodu po Donavi gori peljal, ni resnično.

Najbolj verjetno je mnenje, da je bil knez vjet in da je v samostanu blizo Sofije zaprt. Čuje se govorica, da bi bil tudi Karavelov zaprt. Potnike, ki so s Carigrada prihajajoči po bliskovnem vlaku hoteli peljati se, so včeraj v Ruščuku pridržali in še le danes izpustili.

Pariz dne 23. avgusta. Po naznanilih s Sofije stranka Karavelova nima upraviti s prevratom. Dogodba vršila se je ponoči od 20. na 21. t. m. s tem, da so dvor knezov zasedli uporni vojaki, katerim so se pridružili gojenci vojne šole. Kneza so straženega spravili do meje potem, ko se je pismeno odpovedal. Na čelu takoj ustanovljene vlade je Klement, metropolit v Sofiji, kot knezov namestnik. V mestu proglašen je obležni stan.

„Polit. Corresp.“ poroča z dne 22. iz Bukarešta: Knez Aleksander je odstavljen. Včeraj dne 21. zjutraj obsedla je množica ljudi in vojaki kneževo palačo ter zahtevali, da se knez odstavi. Odstavljenje se je potem dejansko proglasilo. Vladino oblast prevzel je odbor, v katerem so udje v zgornji depeši z Bukarešta navedeni. Knez je v Vidinu, od koder ga prepeljejo na Turn Severin.

Najnovejše vesti.

Iz časniških nemških glasov o bolgarskem prevratu dá se sklepati, da vsaj nekatere evropejske velevlasti niso bile popolnoma iznenadene po zadnjih dogodbah v Sofiji. Vsaj poluradna nemška „Post“ piše: To nepričakovano naznanilo prinaša rešitev položaja, kateri je od dne do dne postajal nevarnejši. Knez Aleksander, nekdaj ruski kandidat, postal je nevedoma zastopnik angleških interesov, ki niso bili obrnjeni na vzdržavanje kneza, temveč v to, Bolgarsko kot predmet prepira podtakniti med Rusko in Avstrijo z nado, da bode rusko-avstrijski dvoboj rešil izhodno vprašanje brez žrtev angleškega denarja in krvi. Ta namen so zadnje dogodbe preprečile. Angleška se za sedaj odmakne od dejanske balkanske politike. V tem uvidevamo znamenje za mirnost položaja. — Da Avstrijska in Rusija zavolj vprašanja, keda naj bode sedaj knez Bolgarski, ne padeta druga čez drugo, zato daje poroštvo delovanje Bismarkovo, katerega ni bilo nikdar več videti, kot zadnje tedne. Blizo enako piše tudi „Kölnische Zeitung“.

Z Bukarešta se dne 24. avg. brzojavlja: Knez Aleksander podal se je včeraj pri Rahovi na svoj brod in ima danes zjutraj dospeti v Gjurgjevo, potem v Bukareštu. — Drugo poročilo se glasi: Brod kneza Aleksandra bil je videti blizo Reni-a. Tam je knez brž ko ne na suho stopil uže kot vjetnik.

Z Gjurgjeva se „Polit. Corresp.“ dne 23. ponoči brzojavlja, da se je izhodno rumeljska vojna izrekla za kneza Aleksandra. Polkovnik Mutkurov proglašen je bil za načelnika vlade, enako so se izrekle tudi posadke v Šumli in Tirnovi za kneza. — Istega dne 24. brzojavlja se iz Bukarešta: Večina bolgarskega ljudstva in vojne je za kneza. Načelnik rumeljskih brambovcev šel bo knezu Aleksandru z vojno naproti in ga nazaj v Sofijo spremil. Zbornični predsednik Stambulov, ki vodi delovanje za kneza, sklical je bolgarske brambovce.

To kaže, da je mnenje o Bolgarski sami razdvojeno, v Bukareštu pa se podpira odstavljeni knez. Bo li mogoče poravnati hudo zmešano štreno brez novega prelivanja krvi?

Žitna cena

v Ljubljani 21. avgusta 1886.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 50 kr. — banaške 7 gold. 35 kr. — turšice 4 gold. 87 kr. — soršice 6 gold. 45 kr. — rži 4 gold. 87 kr. — ječmena 4 gold. 22 kr. — prosa 5 gold. 87 kr. — ajde 4 gold. 39 kr. — ovsa 2 gold. 76 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 23. avgusta.

Hektoliter: Pšenica 6 gld. 50 kr. — Rrž 5 gold. 4 kr. — Oves 2 gold. 92 kr. — Turšica 5 gold. 52 kr. — Ječmen 4 gld. 55 kr. — Ajda 4 gld. 35 kr. — Slama 100 kilogr. 2 gld. — kr. — Seno 2 gld. 45 kr. — Špeh 1 kilogr. 54 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.